

Välfärdsstaten i förändring

En fallstudie om läxhjälp

Hanna Nylund

Abstract

In this essay, I have investigated if there has been any change in the welfare regime that hangs together with the help that companies and organizations offer pupils in doing their homework. Primarily, I have been using Esping-Andersen's classification of three different welfare regimes to understand how shifts and developments can occur within different welfare areas. Through interviews with organizations that offer help with homework, I have enriched a deeper understanding of how they organize their work in practice.

The result of my analysis shows that there has been a clear shift in the welfare regime. A couple of years ago, the social democratic welfare regime was still dominating the help pupils got with their homework, and there was barely any company or organizations offering help with the homework. Therefore, the pupils were dependent of their school and parents if they needed any help. Today, the liberal welfare regime and the rules and values that comes with it, has taken over. This has led to a growing disparity and a greater place for the freedom of choice for the pupils.

Nyckelord: läxhjälp, välfärdsregim, solidaritet, valfrihet, jämlikhet.

Antal ord: 9947

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
2	Bakgrund	2
3	Frågeställning och syfte	4
4	Metodologi	5
4.1	Idealtyper.....	5
4.2	Intervjuer.....	6
4.3	Tendentiösa källor.....	6
4.4	Generaliseringsambitioner.....	7
5	Teori	9
5.1	Esping-Andersens välfärdsregimer.....	9
5.2	Generell och selektiv välfärdsmodell.....	12
5.3	Värden.....	12
6	Analys	15
6.1	Tre olika sfärer.....	15
6.2	Företag och organisationer.....	16
6.3	Förändring av välfärdsregimen.....	17
6.4	Likheter och skillnader mellan välfärdsregimerna.....	17
6.5	Aktörsrelationer på läxhjälpmarknaden.....	19
6.6	Förändring i värdehierarkin.....	21
6.7	En stor förändring eller en liten förskjutning?.....	22
6.8	Konsekvenser av en liberal välfärdsregim.....	23
7	Avslutande diskussion	25
8	Referenser	26
9	Bilaga: intervjuformulär	28

1 Inledning

Skolan i vid bemärkelse, och nu också läxor och läxhjälp, är en ständigt aktuell verksamhet. Den debatteras flitigt, och inte bara i samband med det för Sveriges del dystra offentliggörandet av resultaten i PISA-undersökningen (Skolverket 2013-12-03). Troligen beror den ständiga aktualiteten på att många anser att skolan är en central del av välfärdsstaten. Skolan finns till inte bara föräldrar och elever, utan för hela samhället. Eleverna spenderar stora delar av sin vakna tid där, och därför har skolan en närmast oöverträffad möjlighet att påverka och forma framtidens makthavare. Därmed har skolan också ett viktigt samhällsuppdrag (Jarl & Rönnberg, 2010, s. 86). Den förser oss med värderingar som ibland kan följa med oss hela livet, och när det är elevernas tur att i framtiden styra samhället kan det mycket väl vara så att de väljer att göra det utifrån de värderingar de fått från skolan. Det är därför av största vikt att skolan fungerar på det sätt som vi vill, och förser eleverna med de kunskaper och värderingar som kommer att behövas senare i livet. Jag ska därför undersöka en central aspekt av skolan: läxor. Närmare bestämt är det de företag och organisationer som erbjuder läxhjälp som följande 30 sidor kommer att ägnas åt.

De företag som erbjuder läxhjälp har de senaste sex åren ökat i antal och storlek på ett sätt som nästan bara överträffas av de svampar som tittar upp ur jorden efter ett kraftigt höstregn (SvD, 2013-08-27). Några av de största aktörerna är My Academy, Allakando, Studybuddy och Smartstudies. Även de ideella organisationerna utökar sin närvaro ute på skolorna för att bistå elever med läxhjälp (Mattecentrum 2013-12-05, Tamam 2013-12-10). Det tycks alltså finnas ett behov som skolorna inte förmår fylla. Med denna förändring kan man tänka sig att ett antal nya värden aktualiseras som tidigare inte varit lika närvarande när det gäller läxor. Frågan är vad det är för typ av värden, och om dessa kan sättas i samband med hur välfärdssamhället i stort kan se ut. Jag menar att så är fallet, och det kommer behandlas längre fram i uppsatsen.

2 Bakgrund

I Sydsvenskan stod det nyligen om en pojke vars familj nekats ekonomiskt bistånd för privat läxhjälp. Rektorn på skolan där pojken går intygade att han behövde enskild läxhjälp, något som bara är möjligt om ett företag utför den. Varken kommunen eller förvaltningsrätten lät sig emellertid blidkas, utan motiverade avslaget på ansökan med att kostnaden för att få enskild läxhjälp från ett läxhjälpföretag inte ingår i vad som betraktas som en ”skälig levnadsnivå” (2013-12-03). Beslutet att inte medge bidrag till pojken är intressant ur flera aspekter. För det första antyder det att skolan själv bör ge eleverna allt det studiestöd som den enskilda eleven behöver, och anpassa detta stöd utifrån varje individs personliga förutsättningar. För det andra säger beslutet något om vilken typ av välfärd som anses önskvärd. Det faktum att lagen inte medger stöd till privat läxhjälp kan tolkas som att vi kanske bör värna den jämlikhet som blir resultatet om alla elever får det stöd de behöver i skolan, och inte känner behov av att vända sig till privata företag som tar betalt för välfärdstjänster som skolan kan tillhandahålla gratis.

Samtidigt som det inte tycks vara okej att finansiera privat läxhjälp med skattepengar är det precis vad som sker, om än form av en skattereduktion snarare än ett direkt bidrag. Sedan några år tillbaka kan privatpersoner få skattereduktion på arbetskostnaden för arbete som utförts i eller i nära anslutning till bostaden. Detta brukar benämnas rut- och rot-avdrag, där det förstnämnda avser hushållsarbete medan det senare åsyftar reparationer, underhåll samt om- och tillbyggnad. Avdrag medges för maximalt halva arbetskostnaden, eller 50 000 kr per person och år (Skatteverket). Tidigare rådde en osäkerhet om huruvida läxhjälp berättigar till rut-avdrag, men sedan den första januari 2013 har Skatteverket förtydligat sina riktlinjer: den förälder eller vårdnadshavare som anlitar någon för att utföra läxhjälp har rätt till skattereduktion för husarbete (rut-avdrag). Läxhjälpen måste dock ske i barnets bostad, och barnet i fråga ska gå i grundskola eller gymnasium för att rut-avdrag ska kunna göras (Strid & Thörnroos, 2012-12-19).

Rut-avdraget har alltså gjort att läxhjälp från företag är billigare än vad den annars hade varit, och därmed har fler familjer råd att betala för läxhjälp. Efterfrågan på läxhjälp har ökat snabbt, och många företag som erbjuder läxhjälp blir större för varje år. Förra året sålde de fyra största företagen läxhjälp för nästan 60 miljoner, vilket är en ökning med över 40 % på ett år. De som tar emot läxhjälpen har i sin tur utnyttjat rut-avdraget för att kunna göra skatteavdrag med 50 miljoner, vilket gör att nästan all den läxhjälp som företagen säljer säljs med rut-avdrag (SvD, 2013-08-27).

Samtidigt som företagen gläds över utvecklingen finns det de som ser ett problem i att alla elever trots rut-avdrag inte har möjlighet att få läxhjälp från

företag. Skolverket menar att det visserligen är positivt om rut-avdraget gör att fler har råd att betala för läxhjälp, men poängterar också att det bara är de elever vars föräldrar gör ett aktivt val att köpa läxhjälp som tjänar på detta. Myndigheten har nämligen upptäckt en ny skillnad i elevernas resultat mellan de elever vars föräldrar betalar för läxhjälp, samt de elever vars föräldrar inte gör det, och som därmed riskerar sämre skolresultat i förhållande till andra elever (SvD, 2013-08-27).

Möjligheten till rut-avdrag har alltså gjort att marknaden för läxhjälpstjänster växer. Vissa ser möjligheterna, andra problemen, och i denna uppsats ska jag försöka göra båda två för att kunna undersöka läxhjälpen som en del i välfärdssamhället.

3 Frågeställning och syfte

Det finns flera statsvetenskapligt intressanta problem som läxhjälpen aktualiserar. Ett problem består i att läxor och därmed elevernas resultat i skolan riskerar att bli ännu mer ojämlika än vad som har varit fallet tidigare om familjer känner ett behov av att betala företag för att eleven ska nå önskvärt resultat i skolan. Då kommer föräldrarnas ekonomi att bli en allt viktigare variabel (i förlängningen kanske den i särklass viktigaste) att ta hänsyn till när vi mäter elevernas kunskapsresultat, vilket i förlängningen kan resultera i en allt tydligare kunskapssegregation i samhället. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att även den kostnadsfria läxhjälp som organisationerna erbjuder kan leda till problem, inte minst eftersom de ofta riktar in sig mot en speciell grupp elever, vilket också kan bidra till segregation. Därmed svarar min undersökning mot ett tydligt samhällsproblem och därför är det också viktigt att samla mer kunskap om vad läxhjälp från organisationer och företag kan innebära samt vilka konsekvenser detta kan ha.

På ett övergripande plan kan denna uppsats sägas vara en studie av välfärdsstaten i förändring. Genom att applicera olika välfärdmodeller och de värden som hänger samman med dem på den läxhjälp som företag och organisationer erbjuder i Lund hoppas jag kunna visa på hur en förskjutning ägt rum i hur läxhjälpen som en del av välfärden organiseras.

Den frågeställning som jag ska besvara lyder som följer:

- Har det skett en förändring i den välfärdsmodell som kringgärdar läxhjälpen?
- Vilka värden hamnar då i centrum, och vad får det för konsekvenser för eleverna?

Eftersom skolan och läxorna inte är någon isolerad del av välfärdssamhället ligger det nära till hands att anta att det har skett en förändring i välfärden även inom andra områden. Detta ligger emellertid utanför ramen för denna uppsats, och frågan om hur vi kan se på välfärdens förändring i samhället i stort kommer därför inte att besvaras.

4 Metodologi

I detta kapitel kommer jag att presentera de metodologiska överväganden som jag har gjort när jag har skrivit denna uppsats. För att genomföra en undersökning om läxhjälp är det säkerligen möjligt att gå till väga på ett flertal olika sätt, och även om något sätt inte behöver vara överlägset är det viktigt att vara medveten om varför man har valt att göra på ett visst sätt. Det ska jag redogöra för och motivera nedan.

4.1 Idealtyper

Uppsatsens teoretiska ramverk består av flera olika välfärdsmodeller som visar hur välfärden kan organiseras. Jag har valt att redogöra för dessa välfärdsmodeller i form av idealtyper. På så sätt framstår skillnaderna mellan de olika modellerna tydligt, vilket underlättar möjligheterna att se en viss typ av välfärd som ett fall av en viss modell. Precis som beteckningen idealtyp antyder är det emellertid frågan om en teoretisk renodling som syftar till att tydliggöra de viktiga och utmärkande egenskaperna hos ett visst fenomen (Esaiasson et. al., 2012, s. 140). Det finns därför inget land som i praktiken fullt ut passar in på en särskild modell, utan samtliga världens länders välfärd bär spår av flera olika välfärdsmodeller. Det finns heller ingen värdering i huruvida en viss idealtyp är bra eller dålig, utan med ”ideal” avses istället att olika empiriska objekt kan överensstämma mer eller mindre med idealtypen (Rothstein, 2010a, s. 72). Att jag valt att använda mig av idealtyper gör därmed min analys mer lättöverskådlig såtillvida att de olika huvudmän som erbjuder läxhjälp (skola, företag, organisationer) enkelt kan hänföras till en viss välfärdsmodell. För att jag ska kunna applicera mitt empiriska fall på välfärdsmodellerna har jag i teorikapitlet valt att redogöra för dem på ett sätt som är mycket likt det som Esping-Andersen själv använder sig av, medan jag i analysdelen har valt ett friare och mer självständigt förhållningssätt gentemot teorin.

Enligt Esaiasson et. al. är det ofta mest fruktbart att använda sig av två idealtyper som är motsatser till varandra. På så sätt förenklas slutsatserna till att skatta hur nära den ena eller andra idealtypen ett visst empiriskt fenomen befinner sig (2012, s. 141). Jag har emellertid valt att ha med fler än två idealtyper. För det första redogör jag för Esping-Andersens tre olika typer av välfärdsregimer i form av tre idealtyper. För det andra kontrasterar jag den generella respektive selektiva välfärdsmodellen mot varandra. I det senare fallet åstadkoms visserligen polaritet, men jag menar att det inte ens vore önskvärt att arbeta med endast två idealtyper när det gäller Esping-Andersens tre välfärdsregimer. Det skulle göra hans teorier

oanvändbara, eftersom de bygger på samliga tre idealtyper som han konstruerat. Mitt val av att använda mig av idealtyper grundar sig alltså dels i att skillnaderna mellan dem på så sätt tydliggörs, men också på att välfärdsmodellerna redan är konstruerade i form av idealtyper i den litteratur därifrån jag hämtat dem.

4.2 Intervjuer

För att få reda på mer information om hur läxhjälpen ser ut idag har jag genomfört intervjuer. Från början var tanken att intervjua företrädare för såväl läxhjälpföretag som organisationer, och sedan jämföra svaren för att undersöka om det finns någon avgörande skillnad mellan hur företagen respektive organisationerna resonerar angående läxhjälp. Ganska snart fick jag emellertid överge denna plan. Medan organisationerna gärna ställde upp på att bli intervjuade, så tackade företagen nej. Utifrån en av mig fastställd population bestående av sju större rikstäckande företag hade jag velat ha intervjuer med åtminstone fyra olika företag. Tre av företagen struntade emellertid helt i att svara på mina upprepade mejl, tre andra företag svarade att de inte hade tid, och ett företag hänvisade till sin policy om att inte ställa upp på intervjuer till studentuppsatser.

Tidsramen för denna uppsats medgav inte ytterligare påtryckningar, och därför riktade jag in mig på organisationerna istället. Samtliga organisationer som jag kontaktade har ställt upp på en intervju: Rädda Barnen, Röda Korset, Tamam och Mattecentrum¹. Urvalet av de organisationer jag har intervjuat är gjort utifrån den typ av studie som jag genomför: en fallstudie om läxhjälp i Lund. Samtliga dessa organisationer erbjuder därmed läxhjälp i Lund, och min uppfattning är också att dessa fyra organisationer står för en majoritet av den läxhjälp som organisationer anordnar i staden. Just eftersom det inte finns så många fler organisationer som erbjuder läxhjälp i Lund, anser jag att det för denna uppsats varit tillräckligt att intervjua företrädare för endast fyra olika organisationer, trots att detta vanligen anses vara väl få intervjuer (Alvesson & Sköldberg, 2007, s. 44).

4.3 Tendentiösa källor

Eftersom jag kommer att intervjua organisationer och sedan använda den informationen i min uppsats finns det all anledning att fundera över de källkritiska kriterierna. Ett av de fyra kriterierna är särskilt centralt i min uppsats, nämligen

---

¹ De uttalanden som företrädare för organisationerna gjort när jag intervjuat dem, och som jag sedan använder mig av i denna uppsats, ska inte ses som uttalanden som organisationerna centralt nödvändigtvis måste stå bakom. De är däremot giltiga för organisationernas verksamhet i Lund.

tendensskriteriet (Esaiasson et. al., 2012, s. 285). Jag kan inte bortse från att det finns en risk att de personer jag intervjuar mer eller mindre medvetet framför en snedvriden berättelse om verkligheten i syfte att framhäva sig själva på bekostnad av de företag som erbjuder läxhjälp, vilka jag ju inte har intervjuat och som därför inte fått möjlighet att komma till tals. De jag ska intervjuas är helt enkelt partiska och därför är det viktigt att jag värderar den information jag får från dem på ett källkritiska korrekt sätt. En viktig regel är att aldrig tro på en ensam tendentiös källa, utan endast tro på uppgifter som kommer från två källor med motsatt tendens (Esaiasson et. al., 2012, s. 285). Detta skulle kunna ställa till med problem för mig, eftersom jag inte kommer att genomföra intervjuer med en källa som har motsatt tendens. Det är dock viktigt att komma ihåg att all information som jag får inte behöver vara tendentiös, och om så är fallet räcker det med att uppgifterna bekräftas av andra källor (som alltså inte behöver ha motsatt tendens). Jag menar att de frågor som jag ställer under intervjuerna (se bilaga) är att anse som icke-tendentiösa, pga. deras informativa karaktär. Det finns helt enkelt ingen anledning för mig att misstro en organisation som uppger att de erbjuder läxhjälp på en viss skola sedan ett år tillbaka. Dessutom tillåts inte intervjuerna att spela en avgörande roll i min uppsats, och därför menar jag att det inte är ett stort problem att organisationerna jag intervjuat kan vara tendentiösa i vissa avseenden.

4.4 Generaliseringsambitioner

Som tidigare nämnt kan min undersökning benämnas som en fallstudie om läxhjälpen i Lund, och som brukligt vid fallstudier har jag inte några större förhoppningar om att kunna generalisera mitt resultat till en hel population. Esaiasson et. al., menar att det är problematiskt att statsvetare så ofta väljer fall utan att ägna den externa validiteten en närmare tanke. Den vanligaste anledningen till att generaliseringsambitioner blir sekundära är att forskaren väljer ett fall från sin egen närmiljö, precis så som jag också gjort. Sällan är nämligen dessa fall hämtade från närmiljön det allra bästa sättet att säga något allmängiltigt om det aktuella fenomenet. För att försvara denna vanliga och ibland problematiska metod att välja fall utifrån kan sägas att om man själv inte studerar ett fall i sin närmiljö, så kan man kanske inte förvänta sig att någon annan gör det heller (2012, s. 155f.). Till detta skulle jag vilja tillägga praktiska omständigheter och intresse som ytterligare motiveringar till varför generaliserbarheten inte alltid sätts i främsta rummet. När det rör sig om en undersökning som har mycket snäva tidsramar (t.ex. en kandidatuppsats) kan det helt enkelt innebära stora tidsbesparingar att undersöka ett fall som man redan på förhand har en viss kännedom om, och inte sällan så gäller detta fall i närmiljön. Dessutom är en intresserad och engagerad uppsatsförfattare en förutsättning för att undersökningen ska bli så bra som möjligt, och inte så sällan tror jag att ett intresse från uppsatsförfattarens sida sammanfaller med att fallet ifråga finns i närmiljön.

Fallstudie till trots har jag inte helt övergett undersökningens möjligheter till generalisering. Eftersom jag kommer att intervjua företag och organisationer som erbjuder läxhjälp i Lund, en stad som brukar anses vara förhållandevis lite segregerad och ojämlig, inte minst i förhållande till Malmö, så menar jag att jag kan tillämpa logiken bakom "most likely" på mitt val av fall. Mitt val av Lund som undersökningsobjekt kan helt enkelt ses som ett kritiskt fall under gynnsamma omständigheter (Esaiasson et. al., 2012, s. 161f.). Om det visar sig att den läxhjälp som företag och organisationer erbjuder även i den relativt jämlika staden Lund leder till ökad ojämlighet och kunskapssegregation, så är det troligt att detta även gäller för andra, mer ojämliga städer, såsom Malmö.

5 Teori

För att besvara min frågeställning behövs en teoretisk referensram. Jag använder mig främst av Esping-Andersens tre olika typer av välfärdsregimer (1990, s. 26), men jag kommer också att presentera den selektiva respektive generella välfärdsmodellen som Rothstein omnämner (2010b, s. 187). Avsikten bakom detta val av teoretiska modeller är att de ska underlätta för såväl mig själv som för läsaren att se min undersökning och resultatet av denna som en del i något större, nämligen ett sätt att organisera och strukturera välfärdsstaten.

5.1 Esping-Andersens välfärdsregimer²

Nedan redogör jag för de tre olika typer av välfärdsregimer som Esping-Andersen tar upp.

1. Den liberala välfärdsstaten

Länder som tillhör denna grupp karaktäriseras av behovsprövad statlig hjälp och mycket begränsade universella överföringar. På grund av det glesa sociala skyddsnät som staten erbjuder är det bara de som är i störst behov som får del av statligt stöd. Detta, tillsammans med låga ersättningsnivåer, gör att det ofta anses stigmatiserande att be om hjälp, eftersom statlig hjälp är den sista utvägen som återstår för individen sedan alla andra möjligheter till bistånd från annat håll är uttömda. Istället för att staten själv ska stå för omfattande sociala försäkringar så stöttar den på olika sätt marknaden och privata företag, antingen indirekt genom att de statliga ersättningsnivåerna är så låga att människor mer eller mindre frivilligt vänder sig till privata alternativ, eller direkt, genom att subventionera privata välfärdslösningar. Detta sätt att organisera välfärdsstaten leder till en dualism mellan å ena sidan de som är så fattiga att de tvingas ta hjälp

---

² Esping-Andersens uppdelning av välfärdsstater har diskuterats intensivt sedan de presenterades, och det saknas inte kritiska röster. Den kritik som framförts handlar bl.a. om att alla länder inte passar in i de tre välfärdsregimerna, utan de borde utökas till fyra eller fler, att Esping-Andersen inte tar tillräcklig hänsyn till den välfärd som familjen står för, samt att könsdimensionen i välfärden negligeras. För exempel på kritik se t.ex. Scruggs & Allan, 2008, s. 642ff. Se även Arts & Gelissen som kortfattat och informativt redogör för ett tvärsnitt av den kritik som framförts mot Esping-Andersens välfärdsmodeller (2002, s. 137ff.). Jag har tagit denna kritik i beaktande, men jag anser inte att den påverkar min uppsats negativt.

av staten, och å andra sidan majoriteten av befolkningen som är tillräckligt rika för att kunna ta del av den välfärd som marknaden erbjuder. USA och Canada brukar ses som två typiska exempel på länder som i många avseenden tillämpar denna välfärdsmodell (Esping-Andersen, 1990, s. 26f.).

2. Den socialdemokratiska välfärdsstaten

I de länder som tillhör denna grupp är socialdemokratin den drivande kraften bakom välfärdsreformerna. Detta innebär att det sociala skydds nätet är omfattande samtidigt som det karaktäriseras av universalism och därmed vänder sig till hela befolkningen. Snarare än en dualism mellan stat och marknad eller mellan olika samhällsklasser, vill de länder som för en välfärdsolitik enligt denna modell ha jämlikhet mellan de olika samhällsgrupperna. För att även de rika ska låta sig nöjas med denna modell är kvaliteten och ersättningsnivåerna som staten erbjuder höga snarare än minimala, och alla oavsett samhällsklass erbjuds samma typer av socialförsäkringar. Eftersom syftet är att även medelklassen ska finna de statliga ersättningsnivåerna fullt tillräckliga kommer denna modell att tränga ut marknaden som välfärdsproducent. Alla blir därmed beroende av staten, och tanken är att alla ska tjäna på det. Därför kommer alla också att vilja vara med och betala den höga skatt som krävs för att upprätthålla en universell välfärdsmodell. Det är inte tänkt att staten ska vänta tills familjen eller individen befinner sig i kris innan åtgärder sätts in, utan istället är förebyggande stöd i fokus. Det är inte heller tänkt att man ska vara beroende av sin familj, utan istället ska individen kunna vara oberoende av andra. Därför uppmuntras också kvinnor att arbeta, samtidigt som de statliga transfereringarna omfattar såväl barn som gamla och hjälplösa. De skandinaviska länderna brukar ses som typexempel på länder som tillhör denna grupp (Esping-Andersen, 1990, s. 27f.).

3. Den konservativa (korporativa) välfärdsstaten

För de stater som tillhör denna grupp är det mest centrala varken valfrihet och marknadseffektivitet eller omfattande sociala rättigheter. Istället betonas bevarandet av skillnader i status mellan människor, och rättigheter är därför sammankopplade med klass och status snarare än med en tanke om jämlikhet mellan alla medborgare. Staten genomför därför inte några större omfördelningar mellan olika grupper i samhället, och den dualism som blir resultatet av att marknaden står för välfärden i den liberala modellen, skapas i den konservativa modellen istället av staten själv (Esping-Andersen, 1990, s. 27). Den välfärd som erbjuds kännetecknas av att den är uppdelad i olika program som riktar sig till en viss typ av samhällsgrupp, t.ex. kan segmentering ske utifrån yrke eller klass (Esping-Andersen, 1990, s. 69). Samtidigt är det vanligt att frivilligorganisationer står för en del av välfärden, och så länge sådant välfärdsarbete sker på frivillig basis ses det som positivt (Esping-Andersen, 1990, s. 38). I de länder som tillhör

denna grupp spelar den katolska kyrkan ofta en central roll, och det anses därför viktigt att bevara den traditionella kärnfamiljen. Som en följd därav uppmuntras kvinnorna att vara hemmafruar, och dagis, fritids och liknande som möjliggör för båda föräldrarna att arbeta erbjuds i princip inte. Staten intervenerar endast i sådant som anses tillhöra familjernas privata angelägenheter i absoluta nödfall. Länder som tillhör denna grupp är t.ex. Frankrike och Tyskland (Esping-Andersen, 1990, s. 27).

Jag kommer att applicera Esping-Andersens tre välfärdsregimer på min undersökning enligt följande: Om företag hjälper elever med läxor ses detta som ett uttryck för en liberal välfärdsregim. En sådan kännetecknas av att staten endast tillhandahåller välfärd åt de som har det allra sämst ställt, medan övriga får sitt välfärdsbehov tillgodosett av marknaden. System där staten är ensam tillhandahållare av välfärden ses som ineffektiva och begränsande för valfriheten. Detta kan tillämpas på läxhjälp genom att vi väljer att se läxhjälpföretagen som en del av den fria marknaden och den läxhjälp de erbjuder som en slags välfärd som eleverna (och/eller deras föräldrar) efterfrågar. Många familjer har råd att betala företagen för denna hjälp, medan några inte har ekonomiska förutsättningar för detta och därför är hänvisade till den eventuella läxhjälp som skolan (det offentliga) kan erbjuda.

Är det istället så att det är skolan som hjälper eleverna med läxorna, och eleverna eller deras föräldrar inte känner att det finns ett behov av hjälp från annat håll, kommer jag att se detta som ett uttryck för en socialdemokratisk välfärdsregim. Som jag skrev ovan karaktäriseras denna av en universell och statligt tillhandahållen välfärd, vilken håller en tillräckligt hög kvalitet för att även medelklassen ska vara nöjda. Jämlikhet är ett övergripande värde som kännetecknar välfärden inom den socialdemokratiska regimen. Översatt till mitt fall om läxhjälp kan staten som tillhandahållare av välfärd sägas utgöras av skolan som tillhandahållare av läxhjälp med tillräckligt hög kvalitet för att den stora majoriteten av elever ska vara tillfredsställda och inte känna några behov av att uppsöka företag och/eller organisationer som hjälper dem med läxorna.

Ett tredje och sista alternativ är att de organisationer som erbjuder gratis läxhjälp kan ses som en del i en konservativ välfärdsregim. Detta sätt att organisera välfärden kännetecknas liksom den liberala välfärdsregimen av en stat som bara garanterar en begränsad välfärd till de mest utsatta grupperna, men det är inte marknaden erbjuder välfärd, utan istället är det familjen och organisationer som står för det sociala skydds nätet i den konservativa välfärdsregimen. Solidaritet är ett viktigt värde, både gentemot familjen men också till de organisationer som bl.a. erbjuder välfärdstjänster, vilka inte sällan kyrkan står bakom. Denna välfärdsregim kan appliceras på läxhjälp genom att se de organisationer som erbjuder läxhjälp som tillhandahållare av välfärd när familjen p.g.a. exempelvis otillräckliga kunskaper hos föräldrarna inte räcker till för att ge eleverna den läxhjälp de behöver. Genom att olika samhällsgrupper söker sig till olika organisationer bibehålls den traditionella klassuppdelningen av samhället, vilket ses som positivt av företrädare för den konservativa välfärdsregimen.

5.2 Generell och selektiv välfärdsmodell

Utöver Esping-Andersens tre välfärdsregimer har det gjorts ett flertal andra ansatser att dela in ett visst sätt att organisera välfärden i en särskild grupp (Arts & Gelissen, 2002, s. 143f.). T.ex. presenterar Rothstein en uppdelning mellan en generell respektive en selektiv välfärdsmodell. Kortfattat kan en stat med ett grovmaskigt socialt skyddsnät i form av behovsprövade åtgärdsprogram, lågt skatteuttag och endast en liten del av befolkningen som tar del av förmåner och välfärdstjänster hänföras som tillhörande den selektiva välfärdsmodellen. På motsvarande sätt kan en stat med ett omfattande socialt skyddsnät, höga skatter som går till välfärdsprogram som omfattar större delen av befolkningen och omfattande tjänster som syftar till att förebygga behov av stöd inordnas i den generella välfärdsmodellen. Sammantaget kan vi säga att den liberala välfärdsregimen motsvaras av den selektiva, den socialdemokratiska har stora likheter med den generella, medan den konservativa välfärdsmodellen bär drag av såväl generell som selektiv välfärdsmodell med tanke på att stora delar av befolkningen täcks av förmåner, som dock är olika för olika sociala grupper (Rothstein, 2010b, s. 186f.).

Jag kommer fortsättningsvis inte att göra några explicita referenser till den generella respektive selektiva välfärdsmodellen eftersom jag har valt att fokusera på Esping-Andersens tre välfärdsregimer. Genom den ovan presenterade ”översättningen” mellan de två olika typerna av indelningar av välfärden kan dock den som vill välja att se en åtgärd som jag hänför till t.ex. den socialdemokratiska välfärdsregimen, som en del även i en generell välfärdsmodell.

5.3 Värden

För att kunna besvara min andra frågeställning, om vilka värden som främjas av läxhjälpen såsom den ser ut idag, har jag valt ut tre olika värden som jag kommer att fokusera på. Med värde menar jag något som kan ses som gott eller ont och som utgör grunden för hur vi bör organisera våra relationer med andra (Kjellgren, 2012, s. 125). Jag har redan nämnt alla tre: jämlikhet, valfrihet och solidaritet, men nu kommer jag att utveckla dem lite mer.

1. Jämlikhet. I vid bemärkelse är detta ett eftersträvansvärt värde om vi anser att alla människor är lika mycket värda oavsett kön, sexuell läggning etc. (Beckman, 2009, s. 37). Det finns naturligtvis många olika sätt att bedöma jämlikhet utifrån, och det ligger nära till hands att med jämlikhet avse lika möjligheter. Centralt i denna jämlikhetslogik är tanken att alla oberoende av materiella resurser ska kunna förverkliga sina önskemål. Ett jämlikt samhälle ger alltså alla samma möjligheter att delta på lika villkor (Beckman, 2009, s. 43). Lika möjligheter att delta är emellertid inte det samma som att alla ska ha

lika förutsättningar att lyckas (Beckman, 2009, s. 44). Jämlikhet utifrån lika möjligheter kan dessutom reduceras till att personer erbjuds formellt lika möjligheter att delta (Berg, 2003, s. 141). En sådan bedömning av jämlikhet skulle innebära ett problem i min undersökning, eftersom det omöjliggör för mig att se företag som tar betalt för läxhjälp som ojämlika i någon mån, eftersom den formella möjligheten för samtliga elever att köpa läxhjälp kvarstår, även om alla i praktiken inte har ekonomiska möjligheter att göra så. Istället kommer jag att med jämlikhet avse utjämning av sociala skillnader (Berg, 2003, s. 140f.).

Jag kommer att bedöma hur jämlik läxhjälpen är utifrån vilka ekonomiska möjligheter olika elever i praktiken har att ta del av den läxhjälp de vill. Eftersom den läxhjälp som företag erbjuder kostar pengar, och alla elevers familjer inte har lika tillgång till pengar, kan läxhjälp från företag aldrig anses jämlik om vi ser på jämlikhet som utjämning av sociala skillnader, just eftersom de sociala skillnaderna cementeras snarare än försvinner om alla inte har råd med den läxhjälp de skulle vilja ha. Jämlikheten kommer däremot att öka ju billigare läxhjälpen är. Eftersom jämlikheten inte kommer att bedömas utifrån vilka förutsättningar eleverna har att tillgodogöra sig läxhjälpen kommer jag inte att ta hänsyn till att vissa elever i praktiken behöver mer läxhjälp än andra för att lyckas lika bra.

2. Valfrihet. Med detta värde avser jag negativ frihet dvs. frihet från inblandning, och i den mån någon eller något hindrar oss från att handla efter egen vilja är vi ofria. Denna ofrihet ska inte förväxlas med begränsningar som finns hos individen själv. Om en person t.ex. inte kan ta del av företags läxhjälp pga. att personen inte har råd, innebär detta inte att personen är ofri. Alla inskränkningar av individens frihet kommer istället utifrån, genom att man blir förhindrad att göra något man annars hade kunnat göra (Näsström, 2009, s. 82f.)

För att avgöra graden av valfrihet som eleven och dennes familj har vid läxhjälp kommer jag att utgå från hur många olika typer av läxhjälpstjänster som finns, samt hur väl dessa kan anpassas utifrån individens egna önskemål. Om såväl skola som en uppsjö av olika organisationer och företag erbjuder läxhjälp kommer läxhjälpen utifrån detta perspektiv att präglas av maximal valfrihet. Störst vikt kommer att läggas vid företagen, eftersom vi på goda grunder kan anta att de är den aktör som har möjlighet att erbjuda den allra största individanpassningen, då de är de enda som erbjuder enskild läxhjälp för en elev åt gången.

3. Solidaritet. Innebörden av detta värde är omtanke och empati för andra, samt respekt för de skillnader som finns mellan olika levnadssätt (Hedin & Lahdenperä, 2000, s. 26). Mer specifikt avser jag med detta värde tolerans och generositet gentemot utsatta samhällsgrupper (Hedin & Lahdenperä, 2000, s. 29). De organisationer som erbjuder läxhjälp kan på så sätt sägas främja solidaritet eftersom

de ofta riktar sig till utsatta elever, t.ex. nyanlända invandrare, och därmed visar prov på medkänsla och empati för de som befinner sig i en socioekonomisk utsatt position (Intervju, Röda Korset, 2013-12-09, Tamam, 2013-12-10).

Jag väljer att se solidariteten som mer central ju fler elever organisationerna som erbjuder läxhjälp når ut till. För att analysen tydligt ska hänga samman med teorin i min uppsats, så kommer jag dessutom att bedöma solidariteten som större om det finns många olika organisationer som erbjuder läxhjälp, och som dessutom vänder sig till specifika grupper. Detta grundas i att olika samhällsklasser bör hållas åtskilda enligt den konservativa välfärdsregimen, eftersom solidariteten blir starkare inom de olika grupperna då.

Det är viktigt att komma ihåg att det är många olika värden som aktualiseras genom läxhjälp, men för att denna uppsats inte ska svälla till orimliga proportioner kommer jag endast att undersöka de tre värden som jag tagit upp ovan. Jag gör alltså inte anspråk på att undersöka alla de värden som aktualiseras. Urvalen av vilka värden jag ska undersöka är för det första grundat i att samtliga dessa värden anses önskvärda att främja i de flesta välfärdssamhällen, och för det andra finns det en tydlig koppling mellan vart och ett av dessa värden och Esping-Andersens tre välfärdsregimer. På så sätt skapas också en tydlig koppling mellan mina båda frågeställningar, vilket är nödvändigt eftersom svaret på de båda frågorna kommer att bero av varandra.

Jag kommer inte att ta ställning till vilken blandning av värden som är bäst när det gäller läxhjälp, utan mitt syfte är snarare att visa hur läxhjälpen kan vara organiserad för att anses vara så bra som möjligt utifrån olika synsätt på hur välfärdsstaten bör organiseras och vad detta får för konsekvenser för vilka värden som anses vara viktiga att främja. Det är också viktigt att vara uppmärksam på följderna av att jag har valt att presentera de olika synsätten på välfärd i form av idealtyper. Detta gör att jag t.ex. kan påstå att läxhjälpen utifrån den socialdemokratiska välfärdsregimen är bättre ju mer jämlik den är. I praktiken går det inte att så ensidigt fokusera på endast ett värde, eftersom det kommer att ske på bekostnad av andra värden som också är önskvärda utifrån en viss välfärdsregim (t.ex. den socialdemokratiska) (Beckman, 2009, s. 51). Teoretiska renodlingar kan alltså ha en fördel i att skillnader mellan dem blir tydliga, men en nackdel är att de inte alltid är direkt tillämpbara på verkligheten.

6 Analys

I denna del av uppsatsen kommer jag att argumentera för att det har skett en förskjutning i den välfärdsregim som präglar läxhjälpen. Jag kommer att börja med att sätta in min analys i en vidare kontext, genom att visa hur de olika aktörer som erbjuder läxhjälp kan hänföras till tre olika sfärer i samhället: marknad, stat och civilsamhälle. Sedan redogör jag för hur skolan och läxorna tidigare kunde ses som en del i en socialdemokratisk välfärdsregim, för att slutligen, bl.a. med hjälp av de intervjuer jag genomfört, visa hur läxhjälpen idag kringgärdas av en mer liberal välfärdsregim. Jag kommer även att visa hur de tre olika värden som jag valt att undersöka är olika mycket framträdande beroende på välfärdsregim, samt hur dessa värden påverkar kunderna på läxhjälpmarknaden, dvs. eleverna.

6.1 Tre olika sfärer

För att tydliggöra vilka delar av samhället som min undersökning kan hänföras till, kan vi dela upp vår omgivning i olika sfärer. Inspirerade av Hegel, som gjorde en uppdelning mellan stat och civilsamhälle (t.ex. räknas familj och frivilligorganisationer hit), har flera andra författare lagt till en tredje dimension, marknaden (Trägårdh, 2007, s. 12f., s. 17, se även Habermann, 1996, s. 16f.). Dessa tre olika sfärer styrs av helt olika moraliska logiker. Civilsamhället karaktäriseras av frivillighet och solidaritet med de egna, medan marknaden kännetecknas av konkurrens och en egoism som är följderna av att alla vill tjäna så mycket som möjligt. Slutligen är lika behandling av alla och en strävan efter det allmänna bästa något som utmärker staten (Trägårdh, 2007, s. 17). En uppdelning av de aktörer som erbjuder läxhjälp kan lämpligen göras utifrån denna indelning. Skolan tillhör då den statliga sfären, med jämlikhet som ett överordnat värde. Läxhjälpföretagen tillhör marknadssfären eftersom de har som mål att uppnå maximal vinst, och de organisationer som erbjuder läxhjälp kan inordnas i civilsamhället där solidaritet är en dygd. De tre värden som jag valt att undersöka närmare, jämlikhet, solidaritet och valfrihet, är alltså inte bara relevanta i relation till Esping-Andersens tre välfärdsregimer, utan de är också mycket lämpliga att inordna i ovanstående uppdelning i tre olika samhällssfärer, där varje sfär styrs av en moralisk logik som är nära kopplad till vart och ett av de tre värdena.

6.2 Företag och organisationer

Under de intervjuer som jag har genomfört framkom att de olika organisationerna har delvis olika inriktningar på sin läxhjälp. Rädda Barnen hjälper i förhållande till de andra organisationerna även relativt unga elever, i t.ex. årskurs 3 och 5. Röda Korset riktar in sig speciellt på de som inte kan få hjälp hemma, vilket innebär nyanlända invandrare och andra vars föräldrar inte har möjlighet att hjälpa till med läxorna. Tamam riktar också främst in sig på nyanlända invandrare, men deras läxhjälp är öppen för alla, och inte bara för dem som går på den skola där läxhjälpn äger rum. Mattecentrum slutligen, erbjuder som namnet antyder endast läxhjälp i matematik. Deras läxhjälp är också öppen för alla, och de har valt att lokalisera den till stora skolor för att så många som möjligt ska kunna ta del av hjälpen.

Bortsett från att organisationerna vänder sig till delvis olika grupper av elever har de en hel del gemensamt. De har alla startat upp sin läxhjälpverksamhet under senare år, och det är främst ideellt arbetande studenter som agerar läxhjälpare. Varje organisation hjälper cirka 40 till 100 elever per vecka i Lund, och ett läxhjälpstillfälle brukar vara i ungefär 2 timmar. Inte alla organisationer har uttalade planer på att utöka sin läxhjälpverksamhet i Lund, men de är övertygade om att efterfrågan fortfarande är större än utbudet på den läxhjälp de erbjuder, och om de hade startat läxhjälp på fler platser tror de inte att det hade varit några problem att locka nya elever att ta del av läxhjälpn. Anledningarna till att eleverna vänder sig till organisationerna för att få läxhjälp varierar, men vanligast är att de inte kan få hjälp hemma av föräldrarna, exempelvis beroende på att familjen inte varit i Sverige så länge och därför inte kan språket så bra (Mattecentrum, 2013-12-05, Röda Korset, 2013-12-09, Tamam, 2013-12-10, Rädda Barnen, 2013-12-10). En del elever kommer också för att de upplever att lärarna inte kan förklara så att de förstår, vilket skulle kunna tolkas som att skolan och det offentliga som aktör på läxhjälpmarknaden är relativt frånvarande, och att organisationer och företag istället får axla denna roll.

De företag som erbjuder läxhjälp är precis som organisationernas läxhjälp ganska unga. Få företag är äldre än ett decennium, men branschen har sedan starten vuxit mycket och omfattar därför tiotals olika läxhjälpföretag, där de fem- sex största tillsammans har en majoritet av marknaden (SvD, 2013-08-27). Medan den läxhjälp som organisationerna erbjuder ofta äger rum på skolor eller fritidsgårdar, är det upp till kunden (eleven och/eller dennes föräldrar) att själv bestämma plats för den läxhjälp som är köpt från ett företag. Vanligen kommer en personlig läxhjälpare hem till eleven på avtalad tid, och man skapar tillsammans ett schema och en plan över inläringen för varje enskild elev. Den valfrihet som företagen kan erbjuda har dock ett pris. Kostnaderna för att få läxhjälp varierar mellan cirka 199 och 389 kr per timme (inklusive rut-avdrag), beroende på om eleven t.ex. väljer ett bas- eller premiumpaket, om de vill ha läxhjälp med eller utan bindningstid samt hur ofta läxhjälp behövs (se t.ex. Startstudies och Studybuddy).

6.3 Förändring av välfärdsregimen

Historiskt har skolan och även läxorna varit hårt styrda. År 1970 uppgick den författningssamling som dåvarande Skolöverstyrelsen publicerade varje år till 1500 sidor, och däri fanns bland annat reglerat hur och när läxor skulle ges (Rothstein, 2010a, s. 191). Denna typ av reglering av skolan menar jag kan ses som ett typiskt kännetecken för en socialdemokratisk välfärdsregim, eftersom staten då är en central aktör på välfärdens samtliga områden och därmed inte lämnar något område åt den fria marknaden. Likvärdighet var ett värde som präglade i stort sett hela välfärden, och inom skolans område kom detta att innebära att skolan genom utjämning av sociala skillnader skulle verka för en ökad jämlikhet. Utöver främjandet av klasser med elever från alla samhällsgrupper visade sig denna strävan efter jämlikhet bl.a. i form av förbud mot vissa typer av indelning av eleverna utefter kunskapsnivå och en avvisande ton gentemot fristående skolor (Berg, 2003, s. 139). Med tanke på hur viktigt det tidigare ansågs vara att främja jämlikhet i form av utjämning av sociala skillnader är det inte troligt att företag, och kanske inte heller organisationer, särskilt lättvindligt hade tillåtit att hjälpa elever med läxor. En sådan läxhjälp innebär ju att värden såsom valfrihet och solidaritet främjas på bekostnad av jämlikheten eftersom eleverna delas upp mellan företagen och organisationerna, till stora delar utefter hur mycket deras föräldrar tjänar.

Under 80-talet inträffade en värdeförskjutning inom skolans område. En avreglering av skolan inleddes, och den centraliserade regelstyrningen kom att ersättas med en decentraliserad mål- och resultatstyrning (Berg, 2003, s. 139). I början av 90-talet infördes dessutom skolpengen, och valfrihet blev en lagstadgad rättighet inom skolan (Blomqvist & Rothstein, 2000, s. 162f.). Under denna tid menar jag att skolan som helhet började sin vandring från en socialdemokratisk välfärdsregim i riktning mot en mer liberal sådan. En sådan förändring i hur välfärden och skolan organiseras är emellertid inget som fullbordas över en natt, vilket bekräftas genom att det trots en värdeförskjutning skulle komma att dröja flera år innan de första läxhjälpföretagen såg dagens ljus.

6.4 Likheter och skillnader mellan välfärdsregimerna

Enligt företrädare för den konservativa välfärdsregimen är problemet med den jämlikhet som socialdemokratin främjar genom omfattande statlig inblandning i välfärden inte främst den brist på valfrihet som det medför, utan snarare det faktum att sammanhållning och solidaritet inom klasserna hindras av ett enhetligt välfärdssystem. Välfärden bör tryggas av civila institutioner såsom familj, kyrka och frivilligorganisationer snarare än genom staten (Blomqvist & Rothstein, 2000, s. 45). Även om läxhjälp enligt detta synsätt främst bör tillhandahållas av

organisationer, så är det bättre att dessa kompletteras av företag än av skolan (Blomqvist & Rothstein, 2000, s. 45). Det finns alltså vissa tendenser till att den liberala respektive konservativa välfärdsregimen överlappar varandra i fallet läxor, men de har ändå helt olika motiveringar till varför organisationer och företag är bättre tillhandahållare av läxhjälp än skolan. För liberalerna har det enbart med valfrihet att göra, medan de konservativa motiverar sin ståndpunkt med att samhällsklasserna beblandas onödigt mycket genom en enhetlig läxhjälp, något som gör att solidariteten för den egna familjen och gruppen försvagas.

Det finns också vissa likheter mellan den konservativa och den socialdemokratiska välfärdregimen. Här handlar det dock inte om att man har en gemensam syn på hur välfärden bör vara organiserad, utan istället menar båda synsätten att solidaritet är ett viktigt värde att främja. Medan företrädare för den socialdemokratiska välfärdsregimen avser att främja solidariteten mellan alla individer i samhället genom att välfärden är lika omfattande för alla (Blomqvist & Rothstein, 2000, s. 68), så menar istället de konservativa att solidaritet endast ska främjas inom respektive samhällsgrupp genom att olika grupper hålls åtskilda från varandra.

Trots att skillnaderna mellan de olika välfärdsregimerna kan framstå som milsvida, måste vi komma ihåg att det främst är ett resultat av att jag har valt att presentera dem i form av idealtyper. I praktiken kan det ibland vara svårt att klassificera utvecklingen inom skolans område som en del av antingen den ena eller den andra välfärdsregimen. Som exempel kan vi ta rut-avdraget. Jag har tidigare nämnt att denna skattereduktion har gjort det billigare att köpa läxhjälp från företag. Därmed skulle vi kunna resonera som så att rut-avdrag för läxhjälp kan ses som en del i en socialdemokratisk välfärdsregim, eftersom jag definierat värdet jämlikhet på så sätt att den ökar ju billigare läxhjälpen är. I så fall skulle rut-avdrag för läxhjälp kunna ses som något som går emot den förändring i välfärdmodellen mot en mer liberal sådan som jag argumenterat för. Jag anser dock att detta resonemang inte är korrekt. Visserligen har fler råd att betala för läxhjälp om den berättigar till rut-avdrag, men eftersom vi samtidigt kan tänka oss att detta leder till att allt fler köper läxhjälp kan det knappast ses som en del i en socialdemokratisk välfärdsregim, utan snarare som ett fall av en liberal sådan. Om företagets andel på läxhjälpsmarknaden växer resulterar ju detta i att ojämlikheten ökar, eftersom det blir en tydlig skillnad mellan de som har råd att betala för läxhjälp och de som trots rut-avdrag inte har råd. Skattereduktionen når på så sätt bara de elever vars föräldrar är så pass resursstarka att de kan betala för läxhjälp. Genom att rut-avdraget gynnar läxhjälpföretagen leder det dessutom till att valfriheten ökar, något som utgör ytterligare ett argument till varför avdraget ska ses som en del i en liberal välfärdsregim.

6.5 Aktörsrelationer på läxhjälpmarknaden

När det gäller frivilligorganisationerna, kan dessa tillskrivas fyra olika typer av relationer gentemot den offentliga sektorn. Om organisationen ser sin verksamhet som en föregångare till offentliga åtgärder, och gärna vill att det offentliga ska ta över arbetsuppgifterna så småningom, så kan relationen benämnas *avantgardistisk*. Om organisationen istället konkurrerar med den offentliga välfärden betecknas förhållandet *alternativ*. Om en aktör verkar inom denna relation (alternativ) bör den också föredra att det finns olika typer av huvudmän som tillhandahåller välfärd som svarar mot den mångfald av preferenser som finns i samhället. Ett tredje och ovanligt förhållande mellan frivilligorganisationer och den offentliga sektorn, är *ersättning*, vilket innebär att organisationen vill konkurrera ut alla andra aktörer som har verksamhet inom samma område. Den fjärde typen av förhållande kallas *komplement* och är sannolikt också det vanligaste. Aktören kan vara ett komplement i två avseenden: som ”parallell resurs” bedömer man att det offentliga inte klarar av att själv möta de behov som finns, och som ”extra välfärdsförstärkare” vill man helt enkelt toppa den välfärd som redan finns genom att ägna sig åt verksamhet som den offentliga sektorn inte kan göra av resursmässiga eller principiella orsaker (t.ex. patientföreningar och intresseorganisationer) (Blennberger & Svedberg, 1996, s. 73f.).

Jag menar att den relation som bäst karaktäriserar den som finns mellan de organisationer som erbjuder läxhjälp och skolan (som representerar den offentliga sektorn) är just komplement. Denna uppfattning understöds av flera av de organisationer som jag intervjuat. Bl.a. uttrycker Frida på Rädda Barnen (2013-12-10) att:

”vi fyller det behovet [av läxhjälp] eftersom skolan inte har tagit det ansvaret”.

Detta uttalande är talande för hur samtliga organisationer som jag har intervjuat ser på sin roll. Ingen av organisationerna vill på något sätt konkurrera ut den läxhjälp som skolan själv eller läxhjälpföretagen erbjuder, utan de fungerar som ett komplement för de elever som inte får tillräckligt med stöd i skolan, och vars familjer kanske inte har råd eller intresse av att köpa läxhjälp. Det är också tydligt att organisationerna ser sig som ett komplement av typen ”parallell resurs”, just eftersom de gör bedömningen att varken skolan eller företagen själva kan möta de behov som eleverna har. Organisationerna ser därför inte heller den läxhjälp som andra aktörer erbjuder som något som konkurrerar med den verksamhet de själva bedriver, utan menar snarare att det är positivt med flera olika typer av läxhjälp så att det finns något som passar alla elever (Mattecentrum, 2013-12-05, Rädda Barnen, 2013-12-10).

De fyra olika typerna av relationer mellan organisationer och den offentliga sektorn (avantgardistisk, alternativ, ersättning, komplement) kan appliceras även på förhållandet mellan företag och det offentliga (skolan). Den relation som ligger närmast till hands är den alternativa, eftersom företagen konkurrerar med såväl organisationer som med den läxhjälp som skolan själv anordnar. Det är också

möjligt att se relationen mellan läxhjäpsföretag och det offentliga som ett komplement, men i avseendet ”extra välfärdsförstärkare”. Den privatundervisning som företagen kan erbjuda eleverna kan ses som att företagen toppar välfärden till en nivå som det offentliga aldrig kan matcha, eftersom det skulle vara för dyrt att finansiera en privat läxhjälp till varje elev. Vanligen brukar vi anta att företag vill konkurrera ut de aktörer som har verksamhet inom samma område, och att relationen mellan företagen och det offentliga därmed kan ses som en form av ersättning. Jag anser dock att denna typ av relation inte återfinns inom läxhjäpsbranschen på samma sätt som inom andra områden. Exempelvis uppger My Academy att de stödjer organisationer som erbjuder gratis läxhjälp, vilket både kan ses som ett tecken på att företaget är väl medvetna om att den läxhjälp de erbjuder inte vänder sig till alla elever, men också som en signal om att de inte avser konkurrera ut andra typer av aktörer som erbjuder läxhjälp helt och hållet, även om det naturligtvis råder hård konkurrens företagen emellan. På My Academys hemsida skriver VD Jakob Ladenstedt följande:

Vi på My Academy har alltid haft en önskan att kunna bidra med vår hjälp i samhället där det behövs. När möjligheten uppenbarade sig att kunna samarbeta med Röda Korset och bland annat stödja deras läxhjäpsverksamhet kändes beslutet lätt att ta. Det känns väldigt bra och egentligen oerhört logiskt att kunna ge tillbaka och bidra på ett område som vi är duktiga på. [...] Att kunna bidra till att fler elever får hjälp, nu också genom Röda Korset, gör att vi tar oss ett steg närmare vårt motto nämligen att varje elev skall nå sin fulla potential! (My Academy)

Stödet till Röda Korset innebär också att de värden som jag tillskrivit företagen respektive organisationerna, dvs. valfrihet och solidaritet, i någon mån tycks gå att kombinera i praktiken, trots att det egentligen finns en inbyggd motsättning mellan de båda värdena, eftersom solidaritet med svaga och utsatta inte nödvändigtvis är förenligt med den konkurrens som blir följderna av valfrihet (Hedin & Lahdenperä, 2000, s. 23).

Trots att läxhjäpsföretagen i detta avseende kan framstå som altruistiska jämfört med företag som verkar inom andra branscher framkom det tydligt under de intervjuer jag genomfört att företag och organisationer inte har något gemensamt mål med sin läxhjäpsverksamhet, bortsett från att båda aktörerna är intresserade av att höja elevernas kunskaper. Eftersom företagets mål i slutändan måste vara att tjäna pengar på den verksamhet de bedriver är de beroende av att det finns de elever (och föräldrar) som inte anser att skolan eller frivilligorganisationer bedriver en läxhjäpsverksamhet som passar alla. När det gäller organisationerna kan ett av deras mål sägas vara precis tvärtom. Hanna på Rädda Barnen menar att:

”i en perfekt värld så skulle vi väl inte behöva finnas, men det är svårt att säga att vårt mål är att vi inte ska behövas, för det är så avlägset”.

Hanna ger därmed uttryck för en typ av mål som inte är möjligt att tillämpa för vinstdrivande företag, och det visar på den avgörande skillnad som finns mellan

företag respektive organisationer som erbjuder läxhjälp, utöver den mer tydliga skillnaden att företagen tar betalt för sina tjänster medan organisationerna inte gör det. Företagen är beroende av den utveckling som har skett mot en mer liberal välfärdsregim där marknaden tillåts spela en stor roll som välfärdsproducent, medan organisationerna är mer oberoende av detta, eftersom det trots en liberal välfärdsregim kommer att finnas en efterfrågan på deras tjänster pga. att alla inte har de resurser som krävs för att marknaden ska kunna tillfredsställa deras behov av välfärd.

6.6 Förändring i värdehierarkin

Som jag har visat har läxhjälpen gått i riktning mot en mer liberal välfärdsregim. Detta medför att de värden som tidigare främjades av en läxhjälp och en välfärd som tillhörde den socialdemokratiska välfärdsmodellen bytts ut mot andra (Blomqvist & Rothstein, 2000, s. 181). Jämlikhet har kommit att ersättas av främst valfrihet, men även andra värden som har en tydligare koppling till den fria marknaden.

Hanna Kjellgren har som en del i en studie skickat ut enkäter som berör just värdeförändringar till lärare och rektorer. De svar hon fick i dessa enkäter överensstämmer med de slutsatser jag har dragit om att skolan i stort, och därmed även läxorna, präglas av en mer liberal välfärdsmodell, där individualistiska värden såsom valfrihet anses viktigare att främja än mer kollektivistiska värden såsom jämlikhet. Såväl lärare som rektorer svarade i enkäten att liberala värden präglar skolan i en ”mycket hög utsträckning”, medan värden som hänger samman med en socialdemokratisk och konservativ välfärdsmodell (jämlikhet och solidaritet) visserligen också är tydligt närvarande i skolan, men inte i samma utsträckning som de liberala (Kjellgren, 2012, s. 129). Främjandet av liberala värden har dessutom skett på bekostnad av de kollektivistiska socialdemokratiska värden som tidigare hade den främsta positionen i skolans värdehierarki (Kjellgren, 2012, s. 141), och vi kan därför dra slutsatsen att det i praktiken tycks vara svårt att förena valfrihet med jämlikhet när det gäller skolan.

Eftersom Kjellgren har visat att den värdeförskjutning som jag menar har inträffat inom läxhjälpen också går att återfinna inom skolan som helhet, finns det ingen anledning att betrakta läxhjälpen som avgränsad från skolan, trots att den äger rum utanför skoltid. Läxor är en så pass central del av skolan att den välfärdsregim och de värden som återfinns inom läxhjälpen med största sannolikhet också är synliga i klassrummet.

Det finns tydliga skillnader mellan vilka värden som de företag respektive organisationer som erbjuder läxhjälp främjar. T.ex. förefaller organisationerna främja jämlikhet mer än vad företagen gör, eftersom de inte tar betalt för den läxhjälp de erbjuder. Jag anser dock att såväl företag som organisationer kan bidra till en ökad ojämlikhet bland eleverna, om än på lite olika sätt. Varför företag kan göra det ter sig ganska självklart: det faktum att de tar betalt för sina tjänster gör

helt enkelt att alla inte har råd att få läxhjälp från dessa företag, och vi pratar därmed om en brist på jämlikhet som utjämning av sociala skillnader. Även organisationer som inte tar betalt kan emellertid indirekt i vissa fall bidra till ökad ojämlikhet. Ojämlikheten uppstår då organisationerna inte kan hjälpa alla elever i alla städer som behöver läxhjälp. De elever som har turen att bo i en stad där gratis läxhjälp erbjuds och som tillhör den grupp av elever som organisationerna riktar in sig på att hjälpa blir på så sätt privilegierade jämfört med de elever som egentligen också skulle vilja ha gratis läxhjälp, men som hindras från att ta del av denna t.ex. pga. att de bor på ett ställe där det inte erbjuds. På så sätt blir det tydligt att när solidariteten tar sig uttryck i att organisationerna riktar in sig på att hjälpa en viss grupp av elever, kan främjandet av detta värde komma att leda till att värdet jämlikhet nedprioriteras.

6.7 En stor förändring eller en liten förskjutning?

Även om jag anser att skolan och läxorna idag kringgärdas av en välfärdsregim som har gått mot det liberala hållet, innebär detta inte att det saknas tydliga inslag av den socialdemokratiska välfärdsregimen. Majoriteten av eleverna betalar trots allt inte för sin läxhjälp, om de överhuvudtaget har någon. Det faktum att det finns läxhjälpföretag- och organisationer, och att dessa dessutom upplever en tillväxt med allt fler elever och aktörer, talar dock otvetydigt mot att en tydlig förskjutning i välfärdsregimen har inträffat. Detta bekräftas inte minst av att skolans jämlikhetsmål som syftar till att minska de sociala skillnaderna mellan eleverna har blivit mycket mindre framträdande i de officiella styrdokumenterna (Berg, 2003, s. 144).

Trots att inte bara företagen, utan även organisationerna erbjuder läxhjälp till allt fler barn varje år, menar jag att förändringen i välfärdmodellen huvudsakligen sker i riktning mot den liberala snarare än den konservativa. Jag har visserligen argumenterat för att organisationerna är en del i den konservativa välfärdsregimen, men den blandning av både organisationer och företag som erbjuder läxhjälp som finns idag leder samtidigt till att valfriheten främjas i stor utsträckning i förhållande till såväl solidaritet som jämlikhet. Därför kan organisationerna, när de verkar på en marknad som också innehåller företag, ses som en del i en liberal välfärdsregim. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att det inte måste föreligga ett problem i att påstå att det trots en mer liberal välfärdsregim, även finns inslag av den konservativa. I en av de intervjuer jag genomförde framkom detta särskilt tydligt. Matilda på Mattecentrum (2013-12-05) framförde att:

”det är ju också därför vi erbjuder gratis läxhjälp...för att verkligen alla elever ska ha möjlighet att få hjälp”.

Detta citat menar jag ger uttryck för att organisationen med sin läxhjälp har en önskan om att vilja främja såväl solidaritet som jämlikhet. Jag anser att denna

önskan om att kombinera dessa två värden säkert kan lyckas även i praktiken när läxhjälpen är uppbyggd på det sätt som Mattecentrums läxhjälp är. Deras läxhjälp är öppen för alla, och den är förlagd till stora skolor för att så många elever som möjligt ska kunna ta del av hjälpen. Genom att Mattecentrum vill nå så många elever som möjligt och inte riktar in sig på elever med en viss bakgrund främjar de såväl jämlikhet som solidaritet. Tamam (2013-12-10) och Röda Korset (2013-12-09) har en delvis annan inriktning på sin läxhjälp, och därmed främjas inte samma värden som vid Mattecentrums läxhjälp. Istället för att vilja nå ut till så många som möjligt har Tamam och Röda Korset riktat in sig på att hjälpa främst nyanlända invandrare med läxorna. På så sätt främjas solidariteten, eftersom läxhjälpen är inriktad på en speciell grupp inom vilken gemenskapen redan från början troligtvis är stark. Jämlikheten främjas däremot inte, vilket beror på att den läxhjälp som dessa organisationer erbjuder inte är öppen för alla.

6.8 Konsekvenser av en liberal välfärdsregim

Den utveckling som har skett mot att allt fler elever tar hjälp av företag med sin läsläsning kan förklaras av den förändring som har inträffat i den välfärdsregim som omgärdar läxhjälpen. En socialdemokratisk välfärdsregim med en universell välfärd bygger nämligen på att majoriteten av befolkningen anser att den välfärd som staten tillhandahåller är fullt tillräcklig. När så inte längre är fallet, t.ex. när många som tidigare ansetts tillhöra arbetarklassen får det allt bättre ställt, är det inte säkert att det finns en tillräckligt stor andel av befolkningen som låter sig nöjas med den statliga välfärden, utan fler vänder sig till privata alternativ för att få sin välfärd tillgodosedd. På så sätt ökar valfriheten, eftersom en större efterfrågan på läxhjälp leder till att fler företag får plats på marknaden. Samtidigt kan den universalism som är den socialdemokratiska välfärdsregimens signum utvecklas till en dualism liknande den som finns i liberala välfärdsregimer: de som har råd vänder sig till privata alternativ, medan de som använder sig av den välfärd som staten erbjuder endast är de som inte har något val (Esping-Andersen, 1990, s. 25).

Det kan ifrågasättas om den offentliga välfärden idag är tillräckligt attraktiv för tillräckligt många, eftersom en allt större andel inte tycker att det stöd som skolan kan ge är tillräckligt, utan anser att det måste kompletteras med läxhjälp från företag. Utan att göra anspråk på att kunna förutsäga framtiden är sannolikheten alltså inte obefintlig att de företag som erbjuder läxhjälp går en ljus framtid till mötes. Om staten och kommunerna inte satsar mer på läxhjälp i offentlig regi är det tvärtom högst troligt att allt fler medelklassfamiljer väljer att betala företag för läxhjälp i framtiden, och därmed kan vi vänta oss mer inslag av den liberala välfärdsregimen i läxhjälpen, och följaktligen också en ökad valfrihet och en tydligare dualism.

Med detta menar jag inte att det inte funnits en sådan dualism redan tidigare, eftersom det är högst troligt pga. de stora skillnaderna i ekonomiska och sociala förutsättningar som finns mellan olika familjer. Däremot har denna dualism blivit

allt tydligare, eftersom den nu även återfinns i läxhjälp, ett område där dualismen tidigare varit mindre uttalad, eftersom eleverna fram till för några år sedan inte utnyttjade läxhjälp från företag och organisationer i särskilt stor utsträckning (SvD, 3013-08-27).

Även Blomqvist och Rothstein har kommit fram till att valfrihet i välfärden leder till en tydligare uppdelning mellan samhällsklasserna, eftersom de rika och välutbildade i större utsträckning tenderar att utnyttja möjligheten att välja. De menar dessutom att det är särskilt tydligt att valfrihet inom skolans område resulterar i att kvaliteten på de olika välfärdstjänsterna ofta varierar mer än vad som är fallet när det inte finns några alternativ att välja mellan (Blomqvist & Rothstein, 2000, s. 224f.). Detta innebär att det finns starka belägg för att den utveckling som har skett på läxhjälpområdet, med stor valfrihet och flera olika typer av aktörer som erbjuder läxhjälp, leder till en mer ojämlig läxhjälp såväl kvalitetsmässigt som mellan samhällsklasserna. Eftersom företagen kan förmodas ha mest resurser då de tar betalt för den läxhjälp de erbjuder, samtidigt som de är den enda aktör kan erbjuda privatundervisning, kan vi förmoda att deras läxhjälp kommer att hålla högst kvalitet. Det är emellertid endast de som har råd att betala som får ta del av företagets läxhjälp, och den valfrihet som följer med en liberal välfärdsregim leder därför till ökad ojämlikhet.

7 Avslutande diskussion

Jag har kommit fram till att den läxhjälp som främst företag och organisationer erbjuder idag inte kan ses som ett tydligt fall av en socialdemokratisk välfärdsregim, utan istället har en förändring inträffat i riktning mot en liberal dito. I samband med detta har även andra typer av värden hamnat i fokus jämfört med tidigare: jämlikheten värnas inte på samma sätt som tidigare, utan istället har valfriheten kommit att bli det centrala värdet framför andra. En förändring i välfärdsregimen kring läxhjälp innebär emellertid inte att alla de kännetecken som kan relateras till andra välfärdsregimer kommer att raderas ut från en dag till en annan, utan snarare bör vi se på utvecklingen som en ständig förändringsprocess, där olika händelser inom läxhjälpen ibland pekar åt det liberala hållet, och ibland åt det socialdemokratiska eller det konservativa. Just nu anser jag dock att de förändringar som kan hänföras till den liberala välfärdsregimen är i klar majoritet.

Det är viktigt att vara medveten om vad mina definitioner av de tre värden som jag valt att undersöka får för konsekvenser för det resultat jag kommit fram till. Om jag precis som nu hade valt att se främjande av jämlikhet som en del av en socialdemokratisk välfärdsregim, men istället för att definiera jämlikhet som utjämning av sociala skillnader, valt att definiera det som lika möjligheter, hade resultatet blivit att det fortfarande är den socialdemokratiska välfärdsregimen som kringgärdar skolan och läxorna. Jämlikhet som formellt lika möjligheter är nämligen ett värde som fortfarande står sig starkt, medan jämlikhet som utjämning av sociala skillnader har fått stryka på foten (Berg, 2003, s. 145, 148). Resultatet hade dessutom med all säkerhet blivit missvisande av en sådan definition av jämlikhet, eftersom enbart formellt, och inte i praktiken lika möjligheter, inte är något som vi brukar förknippa med den socialdemokratiska välfärdsregimen, utan snarare med den liberala.

När det gäller framtida forskning inom detta område skulle jag gärna se att den ägnas åt att undersöka om det finns ett kausalt samband mellan elevernas resultat och om de har tagit del av läxhjälp eller inte. Exempelvis skulle man kunna välja en skola som infört läxhjälp och jämföra elevernas resultat före och efter. Eftersom skolans upptagningsområde troligen är ungefär samma över tid är också den socioekonomiska bakgrunden eleverna har ungefär samma och därmed har vi lyckats konstanthålla denna variabel.

8 Referenser

- Alvesson, Mats & Sköldberg, Kaj. 2007. *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Arts, Wilhelmus Antonius & Gelissen, John. 2002. Three Worlds of Welfare Capitalism or More? A State-of-the-art Report. *Journal of European Social Policy*, vol. 12, s. 137-159.
- Beckman, Ludvig. 2009. "Jämlikhet". I Beckman, Ludvig & Mörkenstam, Ulf (red.) *Politisk teori*. Antologi. Malmö: Liber
- Berg, Gunnar. 2003. *Att förstå skolan. En teori om skolan som institution och skolor som organisationer*. Lund: Studentlitteratur
- Blennberger, Erik & Svedberg, Lars. 1996. "Frivilligt socialt arbete i Sverige". I Larsson, Stig (red.) *Frivilligt välfärdsarbete & offentligt ansvar*. Göteborg: Nopus.
- Blomqvist, Paula; Rothstein, Bo. 2000. *Välfärdsstatens nya ansikte. Demokrati och marknadsreformer inom den offentliga sektorn*. Stockholm: Agora
- Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik; Wängnerud, Lena. 2012. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Esping-Andersen, Gøsta. 1990. *Three Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge: Polity Press
- Habermann, Ulla. 1996. "Det tredje nätverk". I Larsson, Stig (red.) *Frivilligt välfärdsarbete & offentligt ansvar*. Göteborg: Nopus.
- Hedin, Christer & Lahdenperä. 2000. *Värdegrund och samhällsutveckling*. Stockholm: AB Danagårds grafiska.
- Jarl, Maria; Rönnberg, Linda. 2010. *Skolpolitik. Från riksdagshus till klassrum*. Malmö: Liber
- Kjellgren, Hanna. 2012. "Skolan som värdeförmedlare". I Jarl, Maria & Pierre, Jon (red.) *Skolan som politisk organisation*. Antologi. Malmö: Gleerups
- My Academy. *My Academy stödjer Röda Korset*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://myacademy.se/roda-korset> [2013-12-17]
- Näsström, Sofia. 2009. "Frihet". I Beckman, Ludvig & Mörkenstam, Ulf (red.) *Politisk teori*. Antologi. Malmö: Liber
- Rothstein, Bo. 2010a. *Den socialdemokratiska staten*. Diss. Lund: Arkiv förlag.
- Rothstein, Bo. 2010b. *Vad bör staten göra? Om välfärdsstatens moraliska och politiska logik*. Stockholm: SNS Förlag
- Scruggs, Lyle A. & Allan, James P. 2008. Social Stratification and Welfare Regimes for the Twenty-first Century: Revisiting the Three Worlds of Welfare Capitalism. *World Politics*, vol. 60, s. 642-664.

- Skatteverket. *Rot- och rutarbete*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.skatteverket.se/privat/skatter/fastigheterbostad/rotrutarbete.4.2e56d4ba1202f95012080002966.html> [2013-12-02]
- Skolverket. 2011. Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2575> [2013-12-17]
- Skolverket. 2013-12-03. ”Kraftig försämring i PISA.” [Elektronisk] Tillgänglig: <http://skolverket.se/press/pressmeddelanden/2013/kraftig-forsamring-i-pisa-1.211208> [2013-12-19]
- Smartstudies. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.smartstudies.se/vara-tjanster/laxhjalp-grundskola/> [2013-12-17]
- Strid, Svante & Blank Thörnroos, Pia. 2012-12-20. Skatteverket. *Husarbete – skattereduktion för läxhjälp och annat skolarbete*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.skatteverket.se/rattsinformation/stallningstaganden/2012/stallningstaganden2012/13185902912111.5.2b543913a42158acf800022348.html> [2013-12-02]
- Studybuddy. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.studybuddy.se/anmalan-laxhjalp/> [2013-12-17]
- SvD. 2013-08-27. ”Boom för läxhjälp oroar Skolverket”.
- Sydsvenskan. 2013-12-03. ”Privat läxhjälp inte ”skälig levnadsnivå””.
- Trägårdh, Lars. 2007. ”The ”Civil Society” Debate in Sweden: The Welfare State Challenged”. I Trägårdh, Lars (red.) *State and Civil Society in Northern Europe. The Swedish Model Reconsidered*. New York: Berghahn Books.

Intervjupersoner:

- Matilda Thudin, projektledare, Mattecentrum. Intervjuad 2013-12-05.
- Amanda Holm Strandqvist, verksamhetsledare, Röda Korset. Intervjuad 2013-12-09.
- Fritjof Sewring, gruppleddare, Tamam. Intervjuad 2013-12-10.
- Frida Erlandsson, avgående projektledare, och Hanna Björklund, nytilträd projektledare, Rädda Barnen. Intervjuade 2013-12-10.

9 Bilaga: intervjuformulär

Börja med att fråga om personen kort kan berätta om företaget eller organisationen (t.ex. när det startade, antal anställda, om de finns i hela landet).

1. Ungefär hur många olika elever hjälper ni med läsläsning?
2. I vilka årskurser går de elever som får läxhjälp från er?
3. Vilka ämnen är det vanligast att eleverna behöver läxhjälp i?
4. Ungefär hur många timmar i veckan brukar de elever ni hjälper behöva läxhjälp?
5. Hur får elever och föräldrar kontakt med er? Brukar ni söka upp dem eller är det eleverna/föräldrarna som söker upp er?
6. Hur väljer ni ut de skolor där ni erbjuder läxhjälp?
7. Upplever du att det är fler elever som får läxhjälp av er nu än tidigare (t.ex. för ett till två år sedan)? Vad tror du att detta beror på?
8. Brukar det vara samma elever som använder sig av er läxhjälp vecka för vecka, eller är det många som kommer endast enstaka gånger?
9. a) Varför brukar elever använda sig av er läxhjälp? För att få toppbetyg, eller för att klara godkänt i ett ämne?
b) Om eleven behöver hjälp för att få godkänt i ett ämne, har du någon uppfattning om vad det brukar bero på (t.ex. för svåra läxor, bristande kunskaper hos föräldrarna eller dålig motivation hos eleven)?
10. a) Hur skulle du beskriva den typiska eleven som får läxhjälp av er?
b) Har de elever ni hjälper någon gemensam nämnare eller är de helt olika?
11. a) Funderar ni på att utöka er läxhjälpverksamhet till fler skolor?
b) Finns det någon målgrupp som du känner att ni missat och skulle vilja nå ut till bättre?
12. Varför erbjuder ni läxhjälp? Har ni något särskilt mål?
13. Får ni någon form av bidrag för att ni erbjuder läxhjälp?
14. Är det något du vill tillägga som du känner att vi inte pratat om?